

EGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

№ 19.

V Četrtik 9. Velkiga travna.

1850.

Sedem naglavnih grehov naših šol.

(Dalje.)

Drugo greše šolski učitelji duhovski kakor deželski, koji so za božje reči preleseni in preledeni. Komur verozakona v serci ni, on od božjih reči slabo govori, naj ima še toliko prebrisano glavo. Ovakih šolnikov pa najdemo med nami, žali Bog! na cente. Učence lepo žebrati (moliti) učé, sami pa v pričo otrok ne žebrajo; klečati v hiši božji mladežu vkazujejo, samim poklekniti jih je pa sram. Kspovedi in k svetimu obhajilu šolce vodijo, učitelje pa učenci malokdaj ali clo nikdar pri božji mizi ne vidijo. — Slabi, slabi so pa izkojitelji ovaki, koji svojim učencam pričajo: „Kar eas slišite, ovo storite, po našim djanji pa se ne ravnajte, kajti sami ne storimo, kto učimo“. Besede mičejo, izgledi vlečejo. Kder pri učiteljih bogoljubnih izgledov ni, tam ni kersanske luči, niti soli: učenci izrastejo neslani kristjani. Kako na robe bogaboječih je nekoliko šolnikov tudi med nami, tega očitna priča je njih prizadeva, se cerkvene službe znebiti. Hišo božjo odpirati, za cerkveno snago skerbeti, za večno luč pred nar Svetejim skerb imeti, k sveti maši spodobno streči, ali pa k molitvi in k božji službi pozvoniti, šolske može rado grozi, ali jih je clo sram. Gotovo se takih učiteljev tudi sveta mati katolška cerkev sramuje. Komur ni za Sina božjiga mar, ki v presvetim zakramenti iz ljubezni do nas med nami prebiva, kako mu hoče biti prava skerb za sine in hčere posvetnih ljudi! — Hvale vredna je torej kersanska družba šolskih učiteljev po Nemskim, koji so si v roke segli prav po katoličansko cerkveno službo oskerbeti, vse dolžnosti katolških cerkvnikov zvesto in pa veselo dopolniti, in svoje šolce prav po kersansko šolati. Takim učiteljem slava in božji blagoslov!

Trejte greši vsak šolski ogleda, naj si bo viši, ali nižji, kteri le na to gleda, kako se šolci učé, ne pogleda pa in ne popraša, kako se mladenci in deklice zaderže, kako se vedejo v cerkvi, kako doma, kako v šoli, kako po poti. Učitelji se torej vse prizadenejo, de šolci prav veliko, in pa verlo znajo, ali pa tudi po naukih ravnajo, zato se malokdo zmeni. Pride viši ogleda na skušnjo, in

učenci gladko beró in odgovarjajo iz katehizma, iz pismoslovja, je šola na cente pohvaljena, gospodam šolnikom se v pohvalo slovesno priklanjajo v besedi in v hvalnih pismih: ali so šolci pa tudi zunaj šole hvale vredni, ali svoje starše čedno imajo, pridno ubogajo, radi molijo, se greha varjejo, za vse ovo se malokdo zmeni, na kaj taciga se ogleda po navadi ne ogleda, ne pohvali, ne posvari: in taka zamuda je velika škoda. Tako so naše šole navadno samo za šolske poskušnje dobre, za življenje pa slabe. Dobra šola ima mladež za življenje šolati, na to pa tudi vsak šolski ogleda prazno gledati.

Četerto greši pri naših šolah stara nemškutarija, ki stori de ljudi več skerbi nemška beseda, kakor pa beseda božja, jih več veseli na pol nemško govoriti, kakor pa iz celiga serca Bogu služiti. Kdo poreče, de ni temu taka? Pred tridesetimi leti nisi najdel v naših šolah slovenskiga katehizma, k nar večimu je kaki medel mali katehizem na pol po nemško, na pol po slovenje otrokam v rokah bil: pa otroci so znali le nemško stran gladko čitati, slovenske strani pa malo, ali clo nič, zakaj abeceda je bila za mlade slovance nemška. Molili smo pred šolo in po šoli, pa le po nemško. Clo sveti rozenkranc smo v procesjah po nemško žebrali, in se bahali svoje merzle nemške molitve. Peli smo v cerkvi tudi po nemško, in tako službo božjo Slovencem nekako zmedli. Po ovakim najdemo male mestica (sloveno-gradece), terge in sela terdo slovenske, v kterih je po taki nemškutarii vsa služba božja izblojena. Nekoliko cerkve moli litanije po nemško rekoč: Bitt für uns! drugi pa po slovensko rekoč: Prosi Boga za nas! Eni: Sveto, drugi: Heilig pojó, ali pa nar rajsi moléc. Božja beseda se na leri po slovensko oznanuje, na godru pa po nemško peje. Ali ni taka zmešnjava po Babilonsko? In naj se duhovski pastir loti tako krivo razvado poravnati, nemškutariji se nad nja vsipljejo, kakor seršeni serditi. Takim je po slovensko peti, ali pa moliti preporedno, kakor bi ljubi Bog slovenskiga ne razumel. Se huje napak ravnajo, ki v šoli katehizem slovenski mladini po nemško učiti dajo. Šola, cerkev in pa očetova hiša se morajo za

roke deržati. Kar se otrok od matere in očeta nauči, ima šola napredovati, in sveta cerkev versiti. Ta se pa le v enim in tistim jeziku po pravi pameti v domačih šolah zgodi.

Kako verlo smo svoje dni katehizem po nemško iz glave znali, ki smo imeli dobro glavo: ali iz serca zlo slabo, saj se prav razumeli nismo, kar smo klepetali. Tako se kersanski nauk le slabo uči, in beseda božja za nemško besedo zamenja.

To žalostno istino nam tudi iz Moravskiga nekdo poterdi pisaje: Pri nas je en zarod šola nemška, cerkev česko-slovenska. Duhovski učitelji so mogli za dobro vzeti, ako so jim učenci merzle besede po nemško povedali. Bila je šega nar pridniši šolce s pozlateno svetinco na persih počastiti. Ošabno so taki osvetinečani neumskuni med drugimi ljudmi hodili, in nekako svoje vernike slabo obražali, ki so po domače molili, in kersanski nauk le po slovenje znali. —

Nar veci škodo je pa taka nemskutarija v domači kojitvi (reji) mladine naredila. Kdo ne ve, kako lepo in skerbno so svoje dni po slovenskim svoje otroke Bogu služiti, in se po kersansko nositi učili, vadili, in kako čedno podučni in kersansko privajen se je mladenec po sveti podal, je deklica kočo svojiga očeta in matere zapustila! Dedek in babica, oče in mati, starji sestre in bratje, tudi hlapei in deklee, dra vsi so si z veseljem prizadjali mladence in deklice v kersanskim nauku podučiti, kersanskiga djanja privaditi. Detetu se je ze v zibelci milo pelo, njemu pri pestvanju čedno pripovedovalo. Ko je otrok izhodilo in gladko govoriti jelo, so ga zraven molitve tudi lepili pobožnih pesmic naučili, de sta jih zali dečko ali zala devojka za božieno koledo kumeju, ali kumi (botru ali botri) zapela. Otroci pri petih ali šestih letih stari so že po dvajset in še več milih pesmic znali, in tako mično peli, de jih je bilo veselje čuti. Pesmice bile so čedno pobožne, ki so serce omehčile in pa za Boga in pa za čednost ogrele. Lehko je v šolitake otroke za vse dobro in pošteno obrediti, ako se modro poliva, kar se je vsejalo doma, in na serce nauki sadé, ktero je bilo v domači hiši iz mladiga skerbno orahlano. Beseda solskiga nauka po tem dobro zemljo najde.

Ali v soli niso vsiga tega clo nie obražali. Po kaj vse to, so djali nemško-solski mozej? Pri očitni skušnji imajo otroci le po nemško moliti, le po nemško peti; sama nemšina velja. — Kako otroci doma Bogu služijo, kako si doma kratek čas delajo, za vse tako se po nemških solskih napravilih solski učitelji znameniti nimajo. Kar se v cerkvi, in doma godi, vse tako solo ne skerbi. Le kar je noviga in pa po nemško, to je v soli veljalo. — In pogledj, kaj je iz tega prišlo! Domače svete pesmi so potihnuile, molitve onemagale; šolcev je bilo sram po slovensko moliti, po domače zapeti. Lepe, svete stare šege so po takih nemskutarijah svojo pravo ceno zgubile. Po tem najdemo pri teržanih, in pa pri na pol ponemčanih selanih nar več ljudi brez vere, brez strahu božjiga, ki so za vse božje merzli ko led in pa terdi ko les. Kdo božji bo take lesene zmerzljake za božje kraljestvo opet oživil in ogrel? Taki divjaki rastejo tam, kder domača reja otrok šole ne podpira in sveta cerkev ne blagoslovi. Kakova v Moravji, takova je tudi pri nas.

(Konec sledi.)

Izlaganje Lavretanskih litanij.

(Dalje.)

Posoda časti vredna, za nas Boga prosi!

S. Pavel, izvoljena posoda, v kateri se je presveto ime našiga Gospoda Jezusa Kristusa po svetu nosilo, v listu do Rimljanov 9, 21. od dvojnih posod govori: ene so k časti, druge pa k nečasti. „Ali nima lončar oblasti, iz ravno tiste kepe ila eno posodo k časti, drugo pa k nečasti storiti?“ t. j. k častitljivimu ali manj častitljivimu namenu. Ene posode v hiši so tedej častitljive, druge so pa nečastne.

V katolski cerkvi so posode k časti izvoljeni in pred odločeni, naj bodo zmed judov ali zmed nevernikov, ktere Bog po nadlogah obrazi, po skušnjavah poterdi, po milosti in čednostih ozaljša, po podeljenji časti v svojim zakladu varje in hrani. Posode k nečasti so pa hudobni, terdovratni, zaverženi, kateri so sami krivi, de take posode postanejo, kterih se Bog posluži, ne de bi v njih balzam svoje milosti hranil, ampak de sprejmejo nesnago jeze in pogubljenja. Ta razločik med ljudmi ne stori njih natora, ampak njih volja, ktera, če je huda, jih večniga pogubljenja krive, če je dobra, pa večniga zveličanja vredne stori.

Med drugimi posodami je Devica, od ktere je tukej govorjenje, posoda nar bolj častitljiva, to je nar bolj časti vredna. Vse človeške posode so zaslé, so nepridne in ostudne postale. „Jest sim postal, kakor ubita posoda“, je rekel eden zmed pravičnih. Ps. 30, 13. „Izrael je postal kakor nesrečna posoda“, pravi prerok Ozeja 8, 8. — Sama Marija je terdna, ne vbita posoda, ni bila nikoli ne po mori hudičeviga navdihovanja, tudi ne po silnosti greha vbita. Pa tudi kakor Božja porodnica je bila terdna, ne vbita posoda, ktere ni ne spočetje ne porod devišta omadežval.

Marija je prelepa posoda. Zakaj kakor se posode, n. p. kelih, v kterih mašniki mašujejo, ali kupice, iz kterih bogati vino pijejo, umetno izdelajo, od znotraj in od zunej čedno pozlatijo, z zlahtnimi kamni okinejo, ravno tako je Bog Marijo od znotrej in od zunej ozaljšal, od znotrej z nezmerno obilnostjo in lepoto vsih gnad in z blišobo vsih čednosti; od zunej s častitljivim in lepim truplam in s podobo veličastno, kakorsno kažejo njene podobe od s. Lukeža zmalane.

Marija je izvoljena posoda. S. Pavel bo v Ap. djanji 9, 15. imenovan „izvoljena posoda“ zato ker je castito ime Kristusovo povsod po svetu nosil in pridigval; kakošna izvoljena posoda je še le Marija, Božja mati bila, ktera je Kristusa, Sinu božjiga sprejela in nosila, s svojimi rokami objemala, s svojim jezikom hvalila in pozdravljala, s svojim srcem ljubila, in njemu stregla?

Marija je posoda „okinečana z raznimi dragimi kamnicami“. Sir. 50, 10. Dragi kamnici in biseri so bili od nekdej podobe nebeških in božjih reči. Zato so se sveta Neža in druge device prikazovale oblerene v zlato, in z dragimi kamni okinečane krila, kakor pise s. Ambroz, kar pomeni, de je njih duša z leskam nebeških čednosti ozaljšana bila. Dragi kamnici so tedej mnoge čednosti, od kterih se Mariina posoda, prečudno ozaljšana lesketa: in lepših zlahtnih kamnicov ni nobena dežela na svetu obrodlila od tistih, s kterimi je Mariina posoda od svojiga stvarnika ozaljšana bila. — Zato tedej Marija, posoda časti vredna, za nas Boga prosi!

(Dalje sledi.)

Pervo otročje obhajilo v Vodiceh 1850.

Nagovor pred sv. obhajilom.

Moji preljubi dragi otroci! Kar ste k pameti prišli, je dans za vas nar bolj vesel in srečn dan: nikoli več tako veseliga in priserčnega dneva ne bote imeli. Dans bote prvič prejeli Jezusa, ljubeznjiviga odrešenika, kralja nebes in zemlje; z njim se boste sklenili, z njim zjedinili, ki vas je tolikanj ljubil, de je za vas kri prelil do zadnje kaplice. — Zavžili ga bote z duso in s telesam, s kervjo in z mesam, po božji in po človeški naturi, sej veste, de Jezus sam pravi: Kdor moje meso je in moja kri pije, on v meni in jez v njem ostanem. Vi ste dans bolj srečni, kakor če bi vam kdo vse dal, kar je na svetu dobriga, lepiga in dragiga, zakaj Jezus, kteriga bote prejeli, preseče vse dobrote, lepote in dragote sveta; z njim sklenjeni ste čez vse bogati in zali.

Dans se znajdete v svatovšini božjiga jagujeta. Tukaj ste zbrani pred božjim altarjem, na kterim se je Jezus Kristus kakor njega dni na gori Kalvarji za vas nebeskimu Očetu daroval. Božji angeli, če jih tudi z očmi ne vidite, med vami stoje in vam na Jezusa kažejo. Zdaj, zdaj vam ga bom pokazal, ter vsakimu posebej na jezik položil. Zavžite ga z vso mogočo pobožnostjo in hvaležnostjo, ker je tako dobrotljiv in milostiv, de hoče priti v vaše mlado serce in de hoče v njem prebivati. Spoznajite, de tako velike sreče niste vredni, zatoraj sami pri sebi recite: Gospod! nismo vredni tolike časti, kakorsna nam je dans odločena: ponižno in skesani spoznamo, de nismo dosti pripravljeni, in de če smo tudi prispevili bili, imamo še marsikake madeže nad seboj: toraj Gospod! nas ti sam očisti in s svojo gnado nadomesti, kar manjka še naši pripravi. Tudi se tako v svojih srcih recite: Preljuba, žlahna Devica Marija! mati našiga Odrešenika, in tudi naša priserčna in usmiljena mati! vi naši angeli varhi in tudi vi naši kerstni in birmanski patroni! vse nebesa nam zdaj na strani stojte, de bomo Jezusa, kralja nebes in zemlje po vrednim prejeli, in mu vso spodobno čast in hvalo skazali.

(Zdaj naj vsak zase grevengo iz serca obudi.)

Po sv. obhajilu.

Zdaj otroci! so dopolnjene vaše želje, zdaj je zversena vasa sreča, zdaj imate Jezusa v sebi, zdaj je njegovo presveto meso zjedinjeno z vašim mesam, in zdaj sv. rešnja Jezusova kri po vaših žilicah teče. Zdaj vas je Jezus objel s svojo ljubeznijo in vas pritiskal na svoje sveto serce. O kako ste zdaj vsi imenitni, žlahni in častitljivi! Božji angeli se vam priklanjajo in se vaše sreče veselje. — Nikar današnjiga dneva nikoli ne pozabite, pomnite ga vse svoje žive dni, in do zadnjiga zdihljeja svojiga življenja bodite hvaležni Jezusu za njegove neizrekljive dobrote. Sklenite terdno, de bote celi čas svojiga življenja Jezusa ljubili, po njegovih naukih in njegovih sv. zgledih živeli, de se bote na vso moč greha varvali, ter si dobrim biti prizadevali. Ostanite vedno zvesti svojimu Bogu, naj pridejo čez vas skušnjave, kakorsne hočejo, raji bodite zasramovani in zaničevani, raji tepeni in umorjeni, kakor de bi s kakim radovoljnim greham Boga razžalili, in svojo dušo omadežvali.

Zaderžite se povsod lepo, pošteno in kersan-

sko, ne le v cerkvi, temuč tudi doma, na polji in na paši, ker božje oko vas povsod vidi, in božje uho vas povsod sliši. Svoje starise, kakor vam četera božja zapoved vелеva, lepo spoustajte, radi jih ubogajte, in jim vselej in povsod pokorsino, čast in ljubezen skazujte. Med seboj bodite mirni in krotki, nikoli eden drugiga ne zmirlajte, ter nikoli hudiga s hudim ne povračujte, temuč dobro storite tem, ki vas žalijo in vam krivico delajo.

Ako bote služili, ljudi radi ubogajte; pridni, zvesti in molčeci bodite, in povsod, če greste tudi križem sveta, povsod vas bojo ljudje radi imeli. Kadar vas bo kaka težava zadela, kadar bote lačni in žejni, kadar bote bolni, ali v kaki drugi bitkosti ali zadergi, naj vam nikar ne vpade serce; Jezusa se deržite, vanj zaupajte, k njemu zdihujte, in on vam bo gotovo vselej ljubeznjivo na pomoč prišel.

Ljubi otroci! tudi ta nauk si dans globoko v serce zapišite, de se bote prevzetnosti in ošabnosti varovali vse svoje žive dni, ker nam sv. pismo pove, de prevzetnost gre vselej pred padcam, in de se Bog prevzetnim ustavi in le ponižnim svojo gnado deli. Čedno sicer pa ponižno se, vsak po svojim stanu, nosite, spakarij nikar ne ljubite, in le zmiram bolj za znotrajno, dušno lepoto kot za zunajno telesno skerbite. — Telesna lepota v kratkim zgine, dušna pa nikoli ne mine, se nikoli ne postara, nikoli ne zgerbanči. Naša duša je pa le takrat zala in lepa, kadar se pred greham ovaruje in ko v božji prijaznosti živi.

Varujte se z vso skerbjo gerdih, nespodobnih, nesramnih in kletevskih besedi; nikoli naj iz vaših ust nobena umazana beseda ne pride, ker zdaj je vaš jezik tudi s sv. rešnjim Telesam posvečen. Nikoli nič taciga ne storite in nikoli v nič taciga ne privolite, kar je kersanski sramožljivosti nasproti. Tudi z živino, ktero boste pasli, ali z njo delali, krotko in ljubeznjivo ravnajte, je nikar brez potrebe ne pretepajte, in je nikar ne kolnite, ker živina je dar božji, in tudi živina čuti, tudi živino boli. Varujte skode, ko bote pasli; nikar nič ne popasite, kar vam je prepovedano, in nikar drevescam ne režite verhov; bodite povsod, kjerkoli se znajdete, zvesti Jezusovi učenci in zveste Jezusove učenke. Naj vam vse to, kar sim vam danes povedal, globoko v sercu ostane in potlej se tudi Jezus od vas nikoli ločil ne bo.

Vam staršem, materam in vsim vam, ki ste danes te srečne otroke na njih svatovšino spremili, in ki ste deležni njih veselja in sreče, vam zdaj lepo in na vso moč te otročje priporočim in vam jih v imenu Jezusa, kteri bo prišel sodit žive in mrtve, ki bo toraj tudi vaš sodnik, in bo od vas od vsiga tanjko rajtengo terjal, izročim, in vas v njegovim imenu zarotim, de lepo za-nje skerbite; skerbno jih varujte pred greham in vso pregrešno priloznostjo; lepo jih učite, z lepim zgledam jim svetite, de bojo zvesti božji služabniki in služabnice ostali, de ne bojo zavergli prejetih božjih gnad, in de bojo posihmal po vrednim in pa večkrat h angelski mizi pristopili, ker se nič drugači človek v pobožnim stanu obderžati ne more.

Ljubi moji otroci! zdaj pa se, vsaki za se Kristusa molite, pobožno sv. maso končajte, in potlej s hvaleznim in veselim sercam domu pojdite, in se danes še posebno varujte vse stresenosti in vsiga šuma, ter svoje serce h Bogu povzdiguje, de se Jezus po vašim oserčji ves razživi in vas vse presine. Tako naj bo Gospod Jezus Kristus

vedno z vami, in vaši angeli varhi naj vas sprem-
ljajo po vseh vaših potih. Arko.

Sedajni obšir katoliške cerkve.

Spisal Valentin Sežun.

XIII. Avstrijsko cesarstvo.

14. Ogersko.

(Dalje.)

7. Vas Ovar (Altgebirg) ima sreberne in ku-
frene jame in lepo romarsko cerkev, kamor veliko
ljudi pride. Prebivavcov je tu do 8000.

8. Kremnic, nar bolj staro mesto na Oger-
skim v dolini med 7 visokimi hribi, ima do 6000
prebivavcov, ki so Nemci in Slovaki. Tu je velika
farna cerkev vsa s kufram pokrita in ima 2 visoka
pozlačena turna. Dalje so tu še 4 druge cerkve. V
rudarskih jamah se lomi zlata in sreberna ruda, ki
toliko sloveče Kremniško zlato v sebi ima.

9. Ostrigon (Gran, Esztergon) v prav pri-
jaznim svetu na desni strani Donave, ima s tergam
Sv. Tomaž in Sv. Juri vred do 11,600 ljudi. Prav
lepa je tu farna cerkev in več samostanov. Ostrigoni
je sedež nar imenitniši ogerske nadškofije. V tem
mestu namreč je prebival Geiza, vojvoda Madžarov
in tukaj mu je bil rojen sin Vaik, kteriga je v l.
994 sv. Adalbert na ime Štefan kerstil. Štefan,
ogerski prvi in nar večji kralj in svetnik je v l.
1000 ostrigonsko cerkev čez vse druge na Oger-
skim povzdignil in ji obilne dohodke odločil. Ti so
znesli pred nekaj časom do 600.000 tolarjev na leto.
Na skalnatim hribu je stala nekdanj terdnjava, ki je
pa že od časa cesarja Karla VI. razsuta. Tu je
bil nekdanj kraljev dvor in lepa stolna cerkev, njeni
stebri so bili iz beliga marmorja. Ali Turki, ki so
Ostrigon 1543—1595 in 1605—1683 v lasti imeli,
so vse to poderli. Na tem mestu je bil predzadnji
ostrigonski knezo-nadškof Aleksander Rudnay 23.
Malotrvna l. 1822 vogelni kamen k novi nadško-
fjski cerkvi vložil, ktera še zdaj ni dodelana. Tej
cerkvi na Ogerskim ni enake. Pod cerkvijo je po-
kopališe nadškofov. Čez Donavo je zadnji nadškof
Jožef Kopaesi v l. 1841 napravil most. Ta mož,
poprej škof v Stuhlveisenburgu (1822) in v Ve-
sprimu (1824) je v l. 1839 po smerti kardinala in
knezo-nadškofa Rudnaya veliki pastir na Ogerskim
postal in v l. 1847 v jeseni umrl. Na predlog mi-
nisterstva Bathiany-Košut je bil v l. 1848 od ce-
sarja Ferdinanda I. za ostrigonskiga nadškofa po-
terjen čast. gosp. Janez Ham, škof v Satmaru,
pravi mož po volji božji in oče ubogih. Med tem
vstane strašen punt, Ham zvest svoji cerkvi in svo-
jimu cesarju, da takratnemu velikimu generalu av-
strijske armade na Ogerskim, knezu Vindišgreu,
8000 gold. v hitrejši končanje nesrečnih prekučij.
To je Košuta bodlo, ko so puntarji jeli napredo-
vati, so hudo žugali škofu Hamu. Ta pa se je bil
jim na Dunaj odtegnil in je že star (rojen l. 1781)
po dokončani vojski časti, ostrigonski nadškof biti,
prostovoljno se odpovedal. Potlej je bil l. 1849 od
sedajnjega presv. cesarja za nadškofa izvoljen in od
papeža Pija IX. poterjen Janez Seitovski od Nagy-
Ker, rojen v Beli, slovaški vasi l. Listopada 1785,
do l. 1839 škof v Rožnavi in potlej do vlani škof
v Pečuhah (Fünfkirchen). Znano je, kako je ta ser-
eni in za katoliško cerkev vneti mož izmed vseh
ogerskih škofov sam prostovoljno v l. 1849 k tem
drugim na Dunaju zbranim škofam se pridružil in
po nastopu nadškofije duhovnam ukazal, da naj se

v svojih opravilih le latinskiga jezika poslužijo.
Tako bo gotovo konec storjen nesrečnemu prepiru
zavoljo jezikov, in latinski perpomore gotovo ve-
liko edinost katoliške cerkve bolj vidno storiti. Bog
daj njegovimu perzadevanju za povzdigo katoliške
vere na Ogerskim tek, kakor ga je imel njegov ne-
kdajni sprednik Jezuit in kardinal-nadškof Peter
Pazman!

10. Šavnica (Schemnitz, Selmecz-Banya, med
visokim gorami, nar večji in nar bolj sloveče rudarsko
mesto na Ogerskim z 20.000 ljudi slovaškiga in
nekoliko tudi nemškiga jezika, katoliške in tudi zlo
luteranske vere. Katolčani imajo tu 4 cerkve; hvale
vredne so farna cerkev v mestu, cerkev Piaristov
(nekdanj Jezuitov) in cerkev na bližnjim Kalvarskim
hribcu, kjer je križev pot. Tudi nov tempelj Lute-
ranov zlo slovi. Nar večji imenitnost tega mesta so
rudarske jame, ki se v mestu in okoli njega znaj-
dejo, kjer se veliko zlata in srebra perdobí. Več
tavžent ljudi ima v tih jamah svoj zaslužek. Te
jame so bile že v l. 752 od Moravcev obdelovane
in nekdeji veliko bolj bogate.

11. Budin (Ofen, Buda), poglavitno mesto
Ogerskiga in sedež mnogih vikših gosposk na desni
strani Donave, ki je tukaj 240 sežnjev široka. Od
l. 1717 stoji zunaj hude zime čez to veliko vodo
most na 42 čolnih v Pešt na levo stran. Od l.
1839—1849 je umni Anglez Guilielm Klark na-
pravil še drugi terden most, ki na 12 silno debelih
ketnah visi. Ljudi je v tem mestu do 32.000, ki
so v 8 far razdeljeni; katoliških cerkva je 12. Med
njimi je cerkev vnebovzetja Marije Device velika
in gotiške podobe. V vojaški cerkvi sv. Janeza
Evangelista (nekdanj Franciskanarska) je bil cesar
Franc v l. 1792 kronan. Tudi cerkve sv. Ane, Ka-
pucinarjev in Franciskanarjev so lepe. V dvorni
cerkvi sv. Sigismunda je hranjena nestrohnjena
desna roka sv. kralja Štefana. Tu so tukaj od l.
1790 bili spravljeni: meč, plajš, rokovice in krona,
ki jih je sv. kralj Štefan imel, in kterih so se po-
zneji ogerski kralji per svojim kronanji poslužili.
Dva visoka vradnika sta bila čuvaja čez te važne
reči. Se ve, de sta bila vselej katoliške vere, samo
ob času Maksimiliana II., ko je bila skorej katoliška
vera na Ogerskim zginila, je bil en protestant ču-
vaj tih sv. reči, in v sedajnjih časih je bil od ran-
ciga palatina nadvojvoda Jožefa († 1847) zopet
en protestant v to visoko službo postavljen. — Ob
času, ko je cesar Sigismund na Ogerskem kralje-
val (l. 1387—1437) so se bili tje prvi staroverski
Serbljani v Budinu vselili, in prebivajo tu zdaj v
predmestju Taban, kjer imajo lepo cerkev. Tudi
ima njih staroverski škof, zdaj Platon Atanaskovič,
v tem mestu svoj sedež.

Strašno je vojska per tem mestu večkrat div-
jala. V l. 1526 so bili Turki večidel Budinskih
cerkva in hiš poderli, v l. 1541 tega mesta zopet
polastili in zdaj je ono 145 let pod jarmam ne-
vernikov zdihovalo. V l. 1686 18. dan Rožnika je
Karl Lotriški veliki general cesarja Leopolda I.
kersansko armado do tega mesta perpeljal; ali še
le 2. Kimovca 1686 ga je zamogel posesti. Turki
so se namreč terdovratno branili; prvi, ki je bil
iz kersanske armade na ozidje persel, je bil Mad-
žar oberst Petnehazi. Turki so ga zgrabili in obesli,
ali kersanski vojaki so planili za njim in ga še ži-
viga rešili. 4000 mertvih ljudi vsake starosti in obo-
jiga spola je 3. Kimovca po budinskih ulicah le-
žalo. — Druga vojskna stiska za Budin je bila v
l. 1819.

1. 1849. Ko je viški vojvoda Velden z avstrijsko armado se nazaj umakniti mogel, je ostalo v Budinski terdnjavi le nekaj oddelkov pod vodstvom serčniga generala Henci. Kmalu je Košutov viksi vojvod Goergey s 30.000 vojakov jel pešico cesarskih v terdnjavi napadati; 15. veliciga Travnika so letele strele iz njegovih topov v mesto kot toča; 16. ravno tistiga mesca se je vnel kraljev grad in ga je veliko zgorelo, in 21. dan veliciga travna zjutraj so puntarji mesto popolnoma v last dobili. Ulice so bile polne mrtvih, tudi Henci in večidel oficirjev so bili mrtvi, hiše vse poškodovane, njih veliko je bilo od krogel in ognja popolnoma razdanih. — Brez prelivanja kervi so Avstrijani poznej Budin zopet dobili. Major Wassin je peršel s svojimi vojaki pred mesto, najde mesto in terdnjavo od sovražnikov prazno in gre 11. mal. Serpana noter, brez de bi se mu bil kdo v bran stavil.

(Dalje sledi.)

Povabilno naznanilo

nemškiga politiskiga časnika iz katolskiga prezira.

Dnevnika, ki bi važne prigodbe sedajnjega časa iz katolskiga prezira ali ogleda pretresal, nam je že več let silno potreba, posebno pa v našim veku, ko toliko nevarnost cerkvi in deržavi žuga. De pa deržava le na cerkvi varno sloni, je jasno kot beli dan. — Avstrija sama, veliko katolsko cesarstvo, še dosihmal ni odperla nobene take močne žile, iz ktere bi obilno in blagonosno njenim udam dotekala razlaga in razsodba imenitnih prigodeb in prikazin v prav katolskim duhu, ko že v družih deželah cerkvi in deržavi v prid tekó.

Nikakor ni dvombe, de bi se ne móglo tudi v Avstrii toliko dušnih in denarnih moči obuditi, ki bi zedinjene pričeto delo verlo podpirale. Kar dušne moči zadene, jim je že veliko slovečih mož svojo podporo prijazno obljubilo. — Denarna podloga pa se ima z delnicami (akeijami) po sto goldinarjev utrditi. De pa nobeniga ne bo težko stalo, se vdeležiti koristniga pričetja, se da vsaka delnica petkrat po dvajset gold. deliti. Delnik (akeionar) je slednji, ki ima ali sam zase delnico, ali je pa od njih, ki so vkup stopili, na čelo djan. Delnik sme vsako leto petdeset verstie v listu natisniti dati. Delniki bojo od vodivniga odbora, ki bo list izdajal, sprejeti. Odbor obstoji s perviga iz osem udov, iz štirih duhovnov in iz štirih svetnih gospodov; zna se pa tudi pomnožiti. Njegova dolžnost je, list v njegovi nalogi prezreti, vredništvo in razpošiljanje oskerbeti in vse dokazane pomote in vprašanja razsoditi. Odbornik mora tudi sam delnik biti.

Denar, ki se bo za list dobil, je odmenjen za obresti, ki se bodo (pet gold. od sto) delnicam plačevale; ako kaj čez potrebe ostane, se bo nekeje v dobrodelne namene, nekeje pa za ustanovljenje noviga vklada ali kapitala obrnilo. — Ako se pa potrebe ne zakrijejo, ima list v dveh letih od časa, ko bo jel izhajati, jenjati. Časnik pa pride na svetlo, kakor hitro se bo 300 delnic nabralo. Glavni vrednik ima sploh vodivnemu odboru podveržen biti.

Namen lista je:

1. V politiski zadevi na vstavno-samovladnih tleh si visoko namero: „Edinost Avstrije z ravnopravnostjo vsih narodov“ prilastiti, podlaglo družtveniga reda in vstavi primerne pravice vsih deržavljanov braniti, pri tem pa list ne bo ne ministerialin, ne uporin, ampak nejednostransko bo hvalil, kar hvalo, grajal, kar grajo zasluži. Postave in ukazi se bojo vsim v poduk na ravnost razjasnovali, z oziram na materialne koristi, in prizadeval si bo, perčakovanju od veliciga politiskiga časnika zadostiti.

2. Na cerkvenim polji bo namen lista: Branjenje po vstavi obljubljenih pravic katolske cerkve in pospeh vsiga, kar ji tekuiti zamore. V pravice družih vernikov se ne bo zaletoval; ako bi se pa od ktere koli strani cerkev napadala ali njeni uk temnil, se bo napad krepko odvernul.

Imenitniši politiske in cerkvene prigodbe se bojo hitro in, kolikor bo mogoče, natanko razodele. V dosego tega namena se bojo z nekterimi v deržavi in tudi zunej tiste zedinili. Lepoznanski list bo prinašal prijetno, verniga duha in domoljubje budivno berilo, in razsodbo važniših izdelkov na polji slovstva, znanosti in umetnosti. Za zmes se bo primerin prostor porabil.

Izhajal bo list, razun pondeljka, vsak dan za Dunaj zjutrej (razposlal se bo pa že zvečer poprejšnjiga dne) in bo obsegel celo pòlo v veliki obliki s štirimi preseki. Veljal bo za celo leto brez poštnine 8 goldinarjev. Ob posebnih perložnostih se bo kaka doklada pridjala. Kdor želi kako delnico prevzeti, je povabljen vsaj do zadnjiga majnika naročbo poslati na Dunaj pod napisam: J. B. Alt mann, Rentier, Stadt, Wollzeile 791.

Razgled po keršanskim svetu.

Krivoverski (anglikanski) škof v Jeruzalemu bo mogel mestu kmalo slovo dati, ker mu Prajzovski kralj ne misli v prihodnje, kakor je dozdej bilo, denara pošiljati; zakaj skazalo se je, de ta škof ni nič perpomogel ne krivoverstvu ne Prajzovski mogočnosti. To bi se bilo pa že lahko v začetku spoznalo. Kaj hoče vunder škof storiti, ako mora zdaj anglikanec zdaj luteran biti? Kako naj uči, de bo anglikancam in luteranam vstregel? Anglikanci in luterani so sicer krivoverci in katolski cerkvi zopervajo; ali njih nauki si vunder niso enaki. Po tem takim mora taki škof ali to učiti, kar vsaka se tako popačena pamet terdi, ali pa tako življenje perperočevati, ki je tudi nejevercu vséc. Pešica protestantov, ki v Jeruzalem pridejo, pač škofa ne potrebuje; domači pa so se že takrat, ko je škof Dr. Aleksander prvič v Jeruzalem peršel, zavoljo škofelje in škofičkov posmehovali, ki so za škofam stopali; navaženi so tudi lepe službe božje, ki jo cerkve na jutrovim imajo, zato jim je krivoverska služba božja vsa presuha in premerzla.

V časniku „Journal des débats“ se od tega, kako so Rimljani papeža sprejeli, tole bere: Vidi se, de se je Rim v svojim poprejšnjim prazničnim oblačilu spet spoznal. Gotovo je pa, de to še ni zadosti, svetilnice gasnejo, umetni ogenj le dim zapusti; ker se je pa, odkar so sv. oče v Rimu, nanagloma vse spremeniło, je znamenje, de Rim papeža potrebuje, ako hoče kaj več kakor gledališe ali grob biti. Vidi se znamenitni razloček v tem, kako so sv. očeta zdaj sprejeli in kako so ga poprej sprejemali. Sprejetje je bilo zdaj kakor popred občino, zraven pa slovesniši in veličastniši. To se je že per vošnji razločilo. Veliko bolj se je slišalo: Živijo papež! živijo sv. oče! kakor pa: Živijo Pij IX.! Zakaj le predobro zdaj Rimljani spoznajo, de so ljudske slovesnosti, ki so se sv. očetu v začetku njih vladarstva delale, v očeh in sereih prekuenežev dostikrat znamenje zopervanja bile, de je bil krič: „Viva Pionono!“ v ustih te stranke klicanje za zbiro, se clo zopervanje zoper vladarstvo cerkve. „Pij naj živi“, je toliko pomenilo, kolikor: „Naj živé vojaki per naših prekucijah!“

— Proti koncu lanskiga leta je prišel mladi Kitajic, Jernej Lo iz Nankinga v Azii, na Francosko. Sprejel ga je Nanteški škof in ga prav priljudno imel. Ta 22letni mladenič je iz rodovine, ktera se je vsak čas s keršanstvom hvalno ponašala: vsim nasprotnostim vkljub

je že šesto koleno, kar verna obstoji v katolski veri. Eden iz te rodovine že dela kakor mašnik na polju svoje obširne domovine. Drugi, mladi Lo, učen v latinšini, cestuje v Neapel, kjer se že s njegovih rojakov bogoslovstva uči. Od onod misli s svojimi rojaki vred za misijonarja v svojo domovino iti.

V Peštu si po ondotnih časnikihi Franciskanarji prizadevajo pervoljenje zadobiti, tam ljudske šole napraviti. Ljudstvo njih perzadevanje podpira. Tirjajo pa tudi nazaj tisto poslopje, v katerim je zdaj bukvarnica ondotniga vseučiliša.

V nekterih predmestjih na Dunaji hudobneži silno vpijejo zavoljo pravice, ki so se katolski cerkvi nazaj dale, in tirjajo clo, de bi se to, kar se ji je pervolilo, zopet preklicalo. Zato se je pa tudi odbor katolskiga zbora na Dunaji posvetoval, kaj de je danim postavam v prid storiti. Kakor se sliši, je odbor svitlimu cesarju po zvoljenih možeh zahvalno pismo podal. Nadjati se je pa, de bodo katolčani vsih deželá mogočne Avstrije ta zgled posnemali, ako si le prav k sereu vzamejo poklic v „Oesterreichischer Volksfreund“, kateri se takole glasi:

„Naš blagi in milostivi cesar in njegovi ministri so po svoji modrosti in pravičnosti katolski cerkvi, našisveti materi, pravice zopet dali, ki jih mora imeti, de se brani in samo sebe ohrani. Glava in udje, ki so jih dozaj zapovedi silne države ločile, so zopet v poprejšnjo neoverto zvezo stopili; pobožnost in bogoljubnost se lahko brez overe razprostira; nezveste služabnike in gnjile ude zamore cerkev, če svarjenje in podučenje nič ni zdalo, iz sebe segnati; kakor božje kraljestvo potrebuje, lahko ravna, ko ima duhovne voliti, učiti, spraševati in jim službe odločiti; in tudi v višjih in nižjih šolah ji je taka veljavnost pervoljena in zagotovljena, de ji je mogoče za to skerbeti, de se v njih keršanski nauk brez zaoht in overe uči.

Te blage postave, ki so se zavoljo nove oblike države brez odloga dati mogle, so grozno razkačile časnike in velike derhal na pol in slabo omikanih, kakor tudi vse, kateri luč sovražijo, ker niso otroci luči. Nadjali so se, de bodo cerkev podkopati in podreti zamogli, če bodo posamezni, njim prijazni vradniki moravno veljavnost v cerkvi imeli, če se bo veljavnost sv. očeta slabila, če se bo zveza med škofi raztergala, če se bodo posamezne soseske zapeljale in če se bo zagotovilo, de ne bodo strahovani udje cerkve, ki so jih na svojo stran perdobili, — zdaj pa vidijo, de so jih njih perčakovanja popolnoma goljufale. Zato so zoper ministre vihar perpihali, kakoršniga že dolgo nismo doživeli, kakor derhal divjih volkov tulijo po cestah in marsikteriga priprostiga v sili seboj potegnjejo.

Potrebno je zavoljo tega, de se veliko število katolčanov v podporo ministrov in v njih pokoj čez prave misli ljudstva vzdigne, in lepo po versti, dežela za deželo, toliko mož kolikor je le mogoče, iz vsih stanov v prijazni zvezi, zahvalne in zaupne pisma ministerstvu poda. —

Zato se s tem pokličejo visoko častitljivi škofje, katerih blagoslovljeni zvezi se za te imenitne darove posebno zahvalimo, častitljivi dušni pastirji, duhovni v samostanih, soseskni možje, odborniki in udje katolskih zborov in vstanovljenih hiš, de se vsi visokimu namenu zročé in pervikrat po stoletjih glas katolske Avstrije, glas spoštovanja, pokorsine, hvaležnosti in zaupanja do stopirj cesarskiga sedeža pošljejo. Bog po dobro delo gotovo blagoslovil.“

Spreobernitve. Časni dobiček ne mika dan današnji v katolsko cerkev se podati, ktero tolikanj preganjajo. In vunder je 18. p. m. blaga Izraelka, gospo-

dična Pavlina Turnovski prosila, de bi jo kerstili in tako v sveto cerkev vzeli. Per kerstu je bil tudi njen oče pričujoč. Njena imenitna botra, gospa Kraus, žena prevzvišeniga ministra, je z lepim zgledam prave pobožnosti vse pričujoče ginila. — 25. p. m. se je pa gospodična Emilia Rettich, hči igravca v c. k. dvornim gledališi, še le 16 let stara, pa prebrisane glave in čedne postave, s posebnim veseljem v naročje katolske cerkve vernila. Imenitne gospe so bile priče njene obljube, dolžnosti svete cerkve, ktere bistvo je ljubezen in resnica, natanko in zvesto spolnovati.

Kakor se sliši, so nadškof in kardinal Švarcenberg besedo dali, se na nadškofski sedež v Pragi preseliti.

Ker so nekteri časopisi, kateri katolsko cerkev čez vse sovražijo, zavolj novih postav, ki cerkvi njene pravice nazaj dajo, velik hrup zagnali, misli škofski odbor, kakor pravijo, z vodivnim razpisam na verne te postave bolj natanko razjasniti.

Pretečeni četertik so imeli v Ljubljani milostljivi škof veliko zahvalno mašo za srečno vernitev sv. Očeta v Rim.

10. t. m. pridejo cesar v Ljubljano in se bodo 12. t. m. naprej v Terst peljali; v Njih sprejemo se velike slovesnosti perpravljajo.

Premembe v škofii. Gosp. Janeza Križe, dozajdniga kaplana v Nemški Loki, so. m. škof za fajmoštra nad podfari Morobic zvolili.

Nesramne podobšine. — V serce nas je spekle čuti, de so se tudi v našo doslej belo Ljubljano limance zanesle, na ktere se lahkomišljena mladost lovi. Bile so semtertje po vežah razobešene nesramne podobšine, iz katerih je mladina pohlepno pila strup za svojo mlado dušo in si njih gerdi pomen vtisnila v glavo in serce. Kako nevarne nasledke de imajo slabe bukve, novine in podobe, vsak sam vé in nihče ne bo tajil, de so to tri skrite skale, na katerih se je že ladija marsikteriga mladenčca razbila in njegov up je šel po vodi; na katerih se je že veslo marsiktere deklice razrušilo in mir in pokoj — nebó njene duše je voda odnesla. Ako so ljudem posmeh in svetu igrāča reči, ki vestno čutilo tako globoko, smertno ranijo, je to silno slabo znamenje, je sopara, ki pred hudo, pogubno viro ljudi tare in klaverne stori. Zeleti bi tedaj bilo, de bi nas nikdar več ne obiskala ta kuga, ki ljudi nevidama mori, in de bi se po tej ali drugi poti za vselej odpravila.

V časopisu, ki se „Volkshalle“ imenuje, list 99, 10. Malotravna, se bere naslednja pohvala:

Lipica (Leipzig) 5. Malotravna. Razdeljenimu protestantizmu (to je, krivoverstvu v verskih naukih popolnoma razdeljenimu) nasproti, ki v svoji sredi proste srenje (ki le samo to verujejo, kar se njih spačeni volji perleže), Kristusove sovražnike in puntarje nabira in hrani, se je razveselila katolska cerkev pretečene dni toliciga perhajališa vernih, de nikoli taci ga poprej. Od leta do leta se naraša število prejemavcov velikonočniga obhajila, med njimi tudi veliko taci h, ki se ne ustrašijo velike dalje tudi v nar geršim vremenu peš sem perteči. „Prav posebno mikavno in ginljivo pa je bilo viditi uboge Krajnce, ki na Saksonskim sadje: pomorance, smokve (fige) itd. okrog prodajat nosijo, in so „k velikonočnim prazniku iz vsih krajev sem perhiti,“ teli, večkrat le z dvema grošama v možnji. Med vso „službo božjo so klečali, ter so s povzdignjenimi rokami goreče molili, žive podobe pobožnosti“. Čisto življenje brez graje, de se še clo natolcovati nič hudiga ne more, tako življenje naše v resnici visoko častitljive katolske duhovšine veliko perpomore, de nauki, ki jih na prižnici z vso gorečnostjo oznanujejo, s pomočjo presvete Trojice na rodovitno zemljo padajo.